

W niniejszym projekcie podejmujemy badanie mechanizmów anomalii spostrzegania (ang. perceptual aberrations) w grupie osób z rozpoznaniem schizofrenii oraz w grupie osób zdrowych mających relatywnie często doświadczenia podobne do halucynacji. Projekt oparty jest na modelach spostrzegania, które wskazują na znaczącą rolę procesów góra-dół (top-down; np. nastawienie poznawcze) w kształtowaniu spostrzeżeń w różnych modalnościach. Modele te zakładają, iż spostrzeżenia nie są rezultatem pasywnej recepcji bodźców ze środowiska. Raczej, aparat poznawczy (procesy góra-dół) człowieka pozostaje w ciągłej, dynamicznej interakcji z napływającymi ze środowiska informacjami. Szczególnie w sytuacji niepewności perceptualnej (np. niewyraźne cienie w ciemnym lesie) nastawienie poznawcze może znacznie wpływać na ostateczne spostrzeżenie. W takich warunkach nasz obraz rzeczywistości może być zniekształcony poprzez doświadczane iluzje percepcyjne. Rolą nastawienia poznawczego jest redukcja błędów mogących pojawić się w okolicznościach wysokiej niepewności percepcyjnej. Konsekwencją rozdźwięku między poznawczym nastawieniem a zewnętrznym bodźcem są anomalie percepcyjne czy też zaburzenia spostrzegania. Istnieje cała gama różnych anomalii percepcyjnych (np. złudzenia, zmiana intensywności barw, głębi itp.). Jednym z najczęściej badanych zaburzeń spostrzegania są halucynacje słuchowe.

Obecnie modele percepcji przenoszone są na rozumienie stanów patologicznych, w szczególności zaburzeń spostrzegania w postaci halucynacji słuchowych. Co interesujące, halucynacje, jak również doświadczenia leżące na ich kontinuum występują zarówno w stanach klinicznych (psychozy spektrum schizofrenii), jak i u osób nie leczących się psychiatrycznie. Głównym celem naszego projektu jest testowanie za pomocą metod eksperymentalnych (przygotowane przez nas zespołu zadanie eksperymentalne) wpływu nastawienia poznawczego na fałszywe spostrzeżenia słuchowe w populacji osób ze schizofrenią doświadczających halucynacji słuchowych (badanie 1,) oraz populacji osób zdrowych mających częste doświadczenia halucynacyjne (badanie 2). W pierwszym badaniu wyłonimy z populacji osób w wieku 18 – 45 lat ($n=1000$) osoby o wysokiej częstości doświadczeń halucynacyjnych ($n=45$) i porównamy je w zadaniach eksperymentalnych z osobami o niskiej częstości takich doświadczeń ($n=45$). W badaniu grupy klinicznej pacjenci z halucynacjami ($n=45$) porównani zostaną do odpowiednio dobranej grupy pacjentów bez halucynacji ($n=45$) oraz osób zdrowych ($n=45$). Dwa badanie pozwolą na sprawdzenie czy wpływ nastawienia poznawczego na fałszywe spostrzeżenia poznawcze występuje jedynie w grupie osób z klinicznymi halucynacjami czy też stanowi bardziej uniwersalny czynnik ryzyka do doświadczeń anomalii percepcyjnych i jest obserwowany u osób zdrowych.

Ponadto w naszym badaniu po raz pierwszy połączymy opisany wyżej model teoretyczny z modelem mówiącym o tym, iż halucynacje związane są z trudnościami w różnicowaniu źródła pochodzenia informacji (tzw. monitorowanie źródła). Dobrze udokumentowany jest efekt wskazujący, iż halucynacje związane są z myleniem wewnętrznych źródeł (ja to zrobiłem) z zewnętrznymi źródłami (oni to zrobili), co jest spójne z doświadczeniem halucynacji jako fenomenów psychicznych pochodzących z zewnątrz.

Badanie to stanowi rozwinięcie przeprowadzonych przez nasz zespół badań dotyczących wpływu nastawienia percepcyjnego na fałszywe spostrzeżenia w schizofrenii. Tak zaprojektowane badanie grupy klinicznej i nieklinicznej pozwoli na empiryczną weryfikację przewidywań teoretycznych dotyczących wpływu procesów poznawczych (top-down) na spostrzeżenia. Połączenie dwóch modeli teoretycznych pozwoli również na lepsze rozumienie zniekształceń percepcyjnych, w szczególności w modalności słuchowych. Badanie realizowane jest z wiodącym ośrodkiem w Niemczech (Hamburg), a jego wyniki planowane są do publikacji w renomowanych czasopismach naukowych.